

FORUM

ČASOPIS RAZREDA ZA
SUVREMENU KNJIŽEVNOST
JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Godište XXIX. Knjiga LX. Broj 9-10. Zagreb, rujan-listopad 1990.

ISPADANJE IZ POVIJESTI

NA ZAVJETNOJ PLOČI

Bude li bijede — s bijedom ću.
Bude li smrti — i s njom se ide;
a iznad svega meni puta nema,
meni je domovina — s jezikom ću,
s kletvom i dva-tri upamćena stiha,
spomenom što se još uvijek predaje
između grube i čiste riječi,
samo sa životom
utihlih ljudi u svakom zavičaju;
meni bijega nema i ne bježi mi se,
tako nek bude.

JURIŠIĆEVA, SPLEEN

Nad ulicom — drevna plavet,
diže se dan;
u polutama klanca sve već vrvi,
obično i živo

Gospodine, kako tvoja svjetlost oblijeva
svu tu rugobu

i svojim modrim zlatom veže
sve što je na putu,
a svaka stvar i svaki pogled hoće uvis,
u jasnoj nadi kojoj se vjeruje

Kad opet bude tama,
ljudi su samo s onim što već jesu,
sivo unezvjereni, svatko već sa svojom
potajnom opačinom

U vežama, za uglovima,
kriju svoj stid, tralje i krhotine,
čekajući svjetlost.

ISPADANJE IZ POVIJESTI

Wer jetzt, irgendwo in der Welt...

Sve što se sad u svijetu zbiva
— bez mene biva,

i onaj, tko sad nekud krene,
lako mu: ide bez mene.

Cijeli mu svemir kao kod kuće:
sebe za sobom još ne vuče.

Na neki novi put će stati,
tko će ga znati.

Vid mu sve širi, kroz zavjese dimne
vjetar mu prši,

a ja, bez zloće, sad sin sljepoće,
ne vidim, slijep sam, lijep sam, hoće
samo još drevni slijepac,
samo još Goethe,
samo još dijete,
svijetu
pjevati himne.

ŠAPTOM

Gusta gadost trajanja,
kad se od sebe više nema što dobiti;
mrtva točka dana i opstanka,
što ga je konačno pritegnulo blato;

plitka dubina vlastitog pustinjaštva,
kad je u ustima samo ranjav okus
mokro žvakanog papira,
a riječi sakate za svakog živog čovjeka
nemaju što dati.

Godine kad nam se oko utrobe i jetre
stanu šuljati demoni i vrazi,
jer dugo strpljivi nisu dobili svoje,
a to je mjesto i sad je njihov čas:
čekaju svoje meso.

U sobi ni Velike Majke ni Boga,
ni Slike ni Sna,
na ulici je strašno vrzmanje,
a nijedno se još čudo nije
naselilo u istrošeno tijelo.

Ipak, olistao je zabodeni štap,
niz pijesak je kriomice spuznuo vjetar,
plamen se javio nad glavom;
muževi su otišli ženama i
 nisu se više razdvajali,
a zemlja se poput plave ljuske ljuljala pomrčinom.

DA, DA

Mrvite djeco jezik
— suhi kolač na usnama iz bakinog ormara

množite ga, umnažajte, jer došla nam je blagovijest:
samo je čisto nezvučanje

pravi pojam koji se može svesti
na količinu i njene preradbe.

»Tamo je divlji grm«, rekla je stara Ciganka,
nepotkupljiva nevjernica, prevrtala je po
bisagama s krpama,
dok joj je konj časkom bio na pojilu,

»s korijenjem u mraku i lišćem na suncu, od kojeg
nijedno nije bez goleme nužde. A sada idem«.

PORTRET PRABABE

Raspinjete, oh kako me raspinjete pretci,
između svoje tihe znanosti
lijepog i nježnog života, sukladnog naravi

— i svih vaših poroka, tajnih i sramnih mjesta,
svega što niste htjeli primiti u zajednicu:
prostaštva, mraka koji teži sjaju svog zadovoljenja,
pjanosti, širenja vida, prekršaja,

divlje zastranjenosti, koja se opet spaja
s tihom ljepotom poimanja

pa se pjeva.

STARI ZANAT

Stari zanat ništa nema osim
zaboravljenih pravila,
kucka igla, tuče malo kladivo, plamti vatrića,
sve se tali i svjetluca, puše se u to,
grije se prstima, hladi se plućima,
neobrađeno se noću nosi u postelju,
da se dobije pravi oblik, neki po tome i pišaju

Stari zanat je križ pomnog čitanja
sitnih napuklina po neobičnom kamenju,
svijanja šuplje kovine po njenim žilama

vi ćete to glasom *ciceronea* znati bolje
objasniti gostima

znate, svaka loše hranjena i čudnovata životinja,
još spašena poslije Potopa u nekom Maksimiru,
posve je sigurna u Veliku Osvetu

zato i skače tako uporno
s prečke na prečku

PSALMUS CROATICUS

Može li se biće
sakaćeno tako da žive rane u mesu,
čineći ono što su mu činili,
pamti dublje od grobova i od potomaka

pripremiti za sreću, kad mu i prolazi kućom,
tako da bude oprost, razriješeno, cjelovito i zrelo

ili će, htijući jedino dosegnuti sebe,
koliko god se napelo,
iz cijele svoje prikraćene nedovoljnosti,
na kraju zapjevati smrtonosni psalam,
zanosno glavinjajući u još dublji ponor
zbog same svoje satkanosti, jer je takvo,
te ostati ono što je i vazda bilo:
biće za nesreću?

TOPOI

Otrcan život, opće mjesto,
ono što se ne otme do pojedinačnog i nedjeljivog.
Vani je proljeće,
samo ga jedanput pluća dišu.
Savio se jablan,
više se ne će svinuti tako.
Pod prozorima prolazi čovjek,
zakopan kao stara kutija s draguljima,
ni sam ne zna da je takav.
Sunce se, dijete u vodi, pljuska zrakom i oblacima,
i kao uvijek u povijesti, netko smjera zlo,
poduprt snagom općeg mjesta.

OCEAN

Hodite, hodite, još je daleko zora
— i opet se nisam ukrcao ni na jedan od tih vlakova,
zrakoplova, lađa, taljiga s kojima ćete,
odrvenjeli nakon duga puta,
stići na svoju polaznu postaju

Mene moje čeka negdje drugdje,
samo o sebi, na nepomičnom mjestu,
i vrzma me oko sebe, nesabranog,
ali ne mrvl me za putnu kartu
u stotinu smjerova koji raznose, jer se tu
ne vraća sitan novac, niti se priprema:
»Imam prosjaka i pticu«, kaže mi, »žive ili zgnječene
vašom silom, s njom ste i krenuli«

a jednog će dana, zemlja, i onako, sama tražeći lijeka,
sve to stresti i nevina razmaknuti usne

Bilježite stoga, popisujte što hitrije; vrijeme je
ostavilo toliko poruka naše umnosti,

da pošta još uvijek danomice prispijeva,
i boce u moru samo su količina zdvojnosti

»i ne može čovjek, svoj bog,
izmjeriti više smisao svog smeća
što ga je postavio na spomenike
i došlo je da čovjek ne može s čovjekom
ni čovjek sa zemljom,
odustajte, odustajte«

probijte ljusku, tko radije ne umre,
kojemu se ne izmakne ispod nogu tlo
s kojeg se više ništa ne može početi
— zalutajte, zalutajte već jednom dobro,
tako da se više ne znate vratiti.

A van vuče sve — to je, zacijelo zakon.
Od silne svjetlosti vidi se tek mrkli mrak.
Iz jajeta, van, sigurno vuče zakon,
jer unutra je toplo, ljepljivo, i sad već gadno.
Nema znanja, ali nešto me uči,
ne zna ljubav, ali nešto me ljubi:
tko ne smrska jaje zdrobljen je u jajetu.

Pjeva Nepomično, pjeva: čuju životinje,
čuju one bolje kako to stoji o svom mjestu,
i kako sve poruke stižu,
a žed se taži;
ako si samo čovjek — ne čuješ,
a moraš biti čovjek da bi čuo:

godine, godine, i još kad vrijeme stane,
znat ću da sam trenom prošao mimo vremena

dokinite, dokinite,
sve što vas ne rodi nije vaš posao

ZAZIV:

sitna travko u pukotini prozora
na sedmome katu

otkud skaču samoubojice
koji te nisu vidjeli
pusti ih neka skaču
oni te nisu vidjeli

ISKUŠENJA SVETOGA ANTUNA

Drugome je dano da s ljepotom diše,
a tebi se opasno tlo pod nogom njiše.

Tebe sad sve šalje u trnje i žilje,
pa te tjera dalje, u pustoš i špilje.

Da te tamo mladog, ko zlokobne ptice,
za pedepsu ganjaju pohotne starice.

Da ti tamo opet tvoje mlade žene
od drugog budu rosno izgnječene.

Da te djeca pljunu ko da nisi ništa,
i vesela odu put svog čistilišta.

Da te knjige kunu.

Da ti vrazi kažu gdje su tvoji sveci:
sumanuta rulja, pijani derneci.

Da hrvatske pjesme tamo kažnjen pišeš,
u mrtvoj maniri i nikad ništa više.

PJESMA PASTIRA
KOJI JE PREDUGO OSTAO
NA PLANINI

Oprosti li mi Bog
to što mi davli sad raznose dušu i stado,
možda se jutrom ipak meni javi
Zora, Svitava.

Nestaje li svijeta,
ostaje samo ufanje,
a čovjek, za dušu loman,
pruža glavu u mrak;

i sanjam svemirsku studen,
zemlju, malu u crnini,
i još sanjam
majmuna koji grli svoje mlado;

i gdje mu se nužda kroz povijest lomi,
pa čuje svirale
i smrt od gladi.

Dom, čovjekova rano,
o strahu od nesreće san.
Tko razumije?

Ne odiljaj se
ja od tebe ni ti od mene,
zausti mi vjeru u ovu noć,
jer drevne su spone s neprijateljem,
a rastu djeca.

Između smrti i tišine
dosad smo trajali samo
svoja pogana slova,
a srž, traži i traži.

I stojiš, lud u ledu,
sav užasom po sredini.

Ne izvodi te ljubav,
čistoća mržnje ne uzljubi te.

Sveži već svoje,
da kao divljaku, lišće uz granje,
bude krov na kući,
tvoj snop

da bi Bog, čoban s ovcama i psima,
našao svoje s tobom.

OKOVAN LEDOM PASTIR OTKRIVA DA JE S NJIM NEMAN

Ja sam vuk.
Ja sam — Šakal.
Ali to nisam znao.
Nitko još ne zna.

Još se s mene ljušti ljudska ljuska.
Još vonja milosrđe, ali se ono ne odnosi
ni na kog posebno.

Sa mnom noću spava jedna ljudska žena
i ne zna kako kraj nje diše Ono.

Nije čovjek i nije životinja.
Ima oči tako nevine, kao vjeru.
Strašno je star.

Slušam kako noću po stanovima
zavijaju zatvoreni psi.
Svi se pitaju što im je.
Smješkam se.

Studen je
od neke druge tvari.
Upija sve od čeg su oni topli.

To nije smrt.
To je drugačiji vječni život:
ni strah, ni nada.

Otići ćemo u čoporu
i biti mrski.

I sloboda je ledena.
Nitko je ne izdrži.
Beskraj — ne drži čovjeka.

Slobodan Šakal je čudovište
i treba ga ubiti.

Nakon smrti sve je dopušteno.
Šakal se pojavljuje iz drugog svijeta.

Nikica Petrak